

A.V.Hüseynova
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti
ayten_199413@mail.ru

ALİ TƏHSİL MÜƏSSİSƏLƏRİNDƏ MASTER KLASS VƏ VORKŞOP KİMİ İNNOVATİV METODLARIN TƏTBİQİ

Xülasə

Məqalədə ali təhsilin master klass və vorkşop kimi yeni formalarının ümumi icmalına nəzər salınıb. Məqalənin məqsədini təkcə xarici təcrübədə deyil, eləcə də ölkəmizdə ali təhsil sistemində müəllim və tələbə həyatının hazırlanmasında tədqiq olunan konsepsiyanın obyektiv qiymətləndirilməsi təşkil edir.

Məqalədə master-klass zamanı tələbələrə istənilən yeni texnologiya və iş üsulları, yeni metodlar, müəllif və ya korporativ işlərlə tanış olmaq imkanının verilməsi göstərilib. Master-klassın ənənəvi tədris forma və metodlarından əsas fərqlinin davamlı əlaqə və hər bir iştirakçıya praktiki fərdi yanaşma ilə şərtləndiyi diqqətə çatdırılıb.

Göstərilib ki, ixtisasartırma sistemində master-klass pedaqoji təcrübə mübadiləsi üçün peşəkar bacarıq yarışlarının gedişat mərhələlərindən biri kimi populyarlıq qazanmağa başlayıb.

Təqdim olunan digər bir təlim formasının – vorkşopun təhsilalanların peşəkar bacarıqlarının dinamik inkişafına töhfə verməsi, təlim prosesini təkcə maraqlı deyil, həm də informativ etməklə, əldə edilmiş keyfiyyətləri “burada və indi” yoxlamağa imkan verməsi incəliklə vurğulanıb.

ПРИМЕНЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ МЕТОДОВ КАК МАСТЕР-КЛАССОВ И ВОРКШОПОВ В ВУЗОВ

Резюме

В статье представлен общий обзор новых форм высшего образования, таких как мастер-классы и воркшопы. Цель статьи – объективная оценка изучаемой концепции не только в зарубежной практике, но и в подготовке преподавателей и студентов в системе высшего образования нашей страны.

В статье показано, что в ходе мастер-класса студентам предоставляется возможность ознакомиться с любой новой технологией и способами работы, новыми методами, авторской или корпоративной работой. Было отмечено, что главное отличие мастер-класса от традиционных форм и методов обучения определяется постоянным общением и практическим индивидуальным подходом к каждому участнику.

Показано, что мастер-класс в системе повышения квалификации стал набирать популярность как один из этапов конкурсов профессионального мастерства по обмену педагогическим опытом.

Было тщательно подчеркнуто, что другая представленная форма обучения – воркшоп, способствует динамичному развитию профессиональных навыков обучаемых, делает процесс обучения не только интересным, но и

познавательным, позволяя проверить приобретенные качества «здесь и сейчас».

APPLICATION OF INNOVATIVE METHODS AS MASTER CLASSES AND WORKSHOPS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Summary

The article provides a general overview of new forms of higher education such as master classes and workshops. The purpose of the article is an objective assessment of the concept studied not only in foreign practice, but also in the training of teachers and students in the higher education system of our country.

The article shows that during the master class, students are given the opportunity to get acquainted with any new technology and work methods, new methods, author's or corporate works. It was pointed out that the main difference of the master class from traditional teaching forms and methods is determined by continuous communication and practical individual approach to each participant.

It has been shown that the master class in the professional development system has begun to gain popularity as one of the stages of professional skill competitions for the exchange of pedagogical experience.

It was carefully emphasized that another form of training presented – the workshop, contributes to the dynamic development of the professional skills of the trainees, makes the training process not only interesting, but also informative, allowing to check the acquired qualities “here and now”.

Açar sözlər: master klass, vorkşop, tədris prosesi, pedaqoji heyət, peşəkar hazırlıq

Ключевые слова: мастер-класс, воркшоп, учебный процесс, преподавательский состав, профессиональная подготовка

Key words: master class, workshop, teaching staff, pedagogical experience, professional training

Təhsil məkanında baş verən qlobal dəyişikliklər həm ali təhsil müəssisələrində tələbələrin tədrisi prosesinin təşkilinə, həm də təhsil təşkilatlarının məzunlarının müəyyən peşə funksiyalarını yerinə yetirməyə hazırlıq səviyyəsinə olan tələblərin dəyişməsinə səbəb olur.

Bu məqalə çərçivəsində, biz, master klass və vorkşop kimi innovativ dərslər texnologiyasından istifadənin pedaqoji heyətin peşəkar səviyyəsinin yüksəldilməsinə, eləcə də tələbə və dinləyicilər üçün əlavə təhsil bacarıqları proqramlarının formalaşmasına necə töhfə verdiyini nəzərdən keçirəcəyik.

Master-klassın tərifinə yanaşmalarda bütün tədqiqatçıların razılaştığı yeganə ortaq məxrəc, master-klassın təhsil, inkişaf və yeni biliklərin mənimsənilməsi formalarından biri olmasıdır. M.M.Potaşnik “master-klass” anlayışına belə bir tərif verir – “bu, Masterlə birlikdə şagirdliyin açıq

formasidir, yəni ən çox – iş üsullarının birbaşa və şərhli nümayişi ilə Master tərəfindən tələbələrə təcrübə, ustalıq və sənətin tam mənada ötürülməsidir”. (6,s.34)

Q.K.Selevko, master-klassı “bilik və bacarıqların ötürülməsinin effektiv forması, müəyyən bir idrak və problemlə yanaşma pedaqoji vəzifənin yaradıcı həllini göstərmək və nümayiş etdirmək üçün “praktik” hərəkətlərə əsaslanan təlim məşğələsinin xüsusi forması” kimi müəyyən edir. (7,s.45)

İstər xarici, istərsə də yerli təcrübədə ali təhsil müəssisələrində masterklassın effektiv tətbiqi aşağıdakı əsas xüsusiyyətlərlə şərtlənir:

- iştirakçıları müəyyən bir sahənin aparıcı mütəxəssisi (magistr) və onun tələbələridir (tələbələr, müəllimlər, əlavə təhsil proqramlarının dinləyiciləri və s.);

- master-klassın keçirilməsi zamanı bilik və təcrübə Masterdən tələbələrə, o cümlədən tələbələrin özləri tərəfindən müəyyən iş növlərinin yerinə yetirilməsi hesabına ötürülür;

- tələbələrin hamısı və ya əksəriyyəti Master tərəfindən verilən tapşırıqlarda aktiv iştirak edir;

- Master tərəfindən müəyyən iş üsullarının nümayişi prosesində o, mütləq onları şərh edir, tələbələrin suallarını cavablandırır.

Dünya təcrübəsində, xüsusilə də ABŞ və Rusiya kimi ölkələrin təhsil fəaliyyətində artıq çox geniş yer verilən master klass və vorkşoplər pedaqoji heyətlə yanaşı dəvət olunan təlimçilər tərəfindən həyata keçirilir və əsasən əyani dərslər vəsaitlərini tələb edən qrafika, qrafik dizayn, dəzgahlıq kimi ixtisaslarda daha geniş tətbiqini tapır. (1,s.169)

Master-klasslardan universitetlərin professor-müəllim heyətinin inkişafı forması kimi istifadə edilərkən təlimə rəhbərlik edən Master məsələnin nəzəriyyəsini təqdim etdikdən, öz təcrübəsini və pedaqoji texnologiyalarını nümayiş etdirdikdən sonra, müəllimin və dinləyicilərin təcrübəsindən də məharətlə istifadə edə bilər. Master-klass iştirakçıları müəyyən bacarıqların müzakirəsi və ya tətbiqi prosesinə cəlb etməklə, Master tələbələrin nəinki yeni texnologiyalarla tanış olması, həm də onların səhvlərini başa düşməsi, müasir tədris texnologiyalarının tətbiqi vərdişlərinə yiyələnməsi zamanı sinergetik effektdə nail olur. (6,s.40)

Peşəkar yenidən hazırlıq və təkmilləşdirmə proqramları üçün masterklass forması bir çox üstünlüklərə və hər şeydən əvvəl təcrübə yönümlülüynə malikdir. Lakin bu üstünlüklər yalnız professor-müəllim heyətinin yüksək ixtisaslı olması, onların real biznesdə müəyyən məsələlərin həlli təcrübəsini bilməsi şərti ilə həyata keçirilir.

Təəssüf ki, universitetlər tərəfindən kadr hazırlığı üçün ayrılan büdcələrin geniş şəkildə ixtisar edilməsi professor-müəllim heyətinin ixtisasının artırılması üçün getdikcə daha az imkanlara malik olmasına gətirib

çıxarmışdır. Eyni zamanda, böyük auditoriya yükü onlara iqtisadiyyatın real sektorunda iştirak etməyə imkan vermir. Mənim fikrimcə, bu vəziyyətdən çıxış yolu müəllimlər üçün, o cümlədən akademik mobillik proqramları çərçivəsində master-klassların keçirilməsidir.

Vorkşop – yeni bacarıqlara dinamik girişə yönəlib. Burada müəllim məsləhətçi rolunu oynayır. İşin çox hissəsi qrupun digər üzvləri ilə fəal ünsiyyətdə, bacarıqları mənimsəmək üçün aktiv cəhdlərdə baş verir. Nəzəriyyə kiçik diapazonda təqdim edilir və mühüm əhəmiyyət kəsb etmir. Məhz bu səbəbdən, ənənəvi tədris metodu əvəzinə bu metodların ali məktəblərdə təhsil sisteminə tətbiqini zəruri hesab edirəm, çünki bir çox tələbələr ali məktəbi bitirdikdən sonra yalnız nəzəri biliklərə malik olduqlarından yeni işə adaptasiya ola bilmirlər.

Vorkşop – mahiyyəti tələbəyə qrup təhsili mühitində individual xarakterli problemləri həll etməyə kömək etməkdən ibarət olan master-klasslar, seminarlardır. ABŞ və Rusiya kimi qabaqcıl ölkələrin təhsil sistemində vorkşop ikinci kursdan etibarən tətbiq edilir. Bu zaman tədris prosesinin rəhbəri kimi müəllimin rolu adi dərslərdə və ya master-klasslarda olduğundan əsaslı şəkildə fərqlənir. Bu yenilikçi metod, tələbələrin öz qarşılarına qoyduğu məqsədlərə nail olmaq üçün praktikada köməklik göstərən moderatorur. (5,s.58)

Vorkşop tələbələrə gələcəyə hazırlayan əvəzsiz təcrübədir. Mühüm amil ondan ibarətdir ki, bu təhsil formasının mərkəzində onun praktiki yönümlü olması dayanır. Vorkşoplardakı təlimlərdə tələbələrin qazandıqları üstünlüklər ənənəvi tədris metodunda olduğundan nə dərəcədə fərqlənir? Ən mühüm fərq, təhsil prosesinin rəhbəri olan müəllimin rolundadır. Etiraf etmək lazımdır ki, əksər hallarda təhsil sistemi müəllimin “səmavi varlıq” kimi çıxış etdiyini, demək olar ki, bütün sahələrdə, xüsusən də qlobal problemlərin həllində üstünlük təşkil etdiyini güman edir. Ənənəvi tədris metodunda hər şeyin müəllimin ciddi nəzarəti altında olduğu və onun diktə etdiyi bir yanaşma adət halını aldığı halda, vorkşop kimi innovativ texnologiyanın tətbiqində bunun tam əksi ilə qarşılaşırıq. Söz yox ki, material ciddi təhlil süzgəcindən və müəllim seçimindən keçməlidir. (4,s.5) Məsələn, ABŞ təhsil sistemində musiqi dərslərində tətbiq edilən vorkşop zamanı musiqi əsərləri və səsləndirmələr tələbələrin vokal tərəfi və texniki hazırlığı baxımından qiymətləndirilməli, mümkün olmayan tapşırıqlar qoyulmamalı və tələbə addımbaaddım izlənilməməlidir. Vorkşoplarda müəllim daha çox məsləhətçi qismində çıxış edir, müxtəlif performans parametrlərinə diqqət yetirən, bununla da onları müstəqil təhlilə, özləri və qrup üçün məsuliyyətə alışıran bir şəxs rolunu yerinə yetirir. Bu zaman onun məsləhətləri nəzərə alınmalı olan təkliflər xarakteri daşıyır, lakin heç bir halda yekun qərar kimi qəbul olunmur. O, aşağıdakı hallara görə moderator kimi çıxış edir: iştirakçıları narahat edən

problemi dinləyir, onların diqqətini müəyyən performans parametrlərinə yönəldir, performans variantlarını toplamağa və müqayisə etməyə yardımçı olur. Qoyulmuş problemin məhz necə həll olunmasına nəzarət də ona aid deyil. O, maksimum parametrlər toplusundan irəli gələrək yaradılmış məhsulu qiymətləndirməyə kömək edir. (4,s.8)

Master-klass və vorkşop formatında təlim gedişatının müşahidə edilməsi nəticəsində aşağıdakı qənaətə gəlmək olar:

1. öyrənmə motivasiyasını və tələbə müstəqilliyinin artırılmasını gücləndirir;
2. müəllimi öyrənməni müşayiət edən mütəxəssis roluna yönləndirir;
3. nəzərəcarpacaq öyrənmə dinamikasını nümayiş etdirir;
4. istər xarici, istərsə də yerli təhsil sisteminin xüsusiyyəti ondan ibarətdir ki, bütün mühazirələr praktiki məşğələlərlə dəstəklənir və tələbələrin peşəkar fəaliyyətlərində lazım olanları qiymətləndirmək və praktikada qəbul etmək üçün malik olduqları böyük imkanlar master-klass və vorkşopların effektiv tətbiqində daha məhsuldar nəticələr verir.

Bu nöqteyi-nəzərdən, müasir müəllim bir çox fəaliyyət sahələrində biliyə malik olmalı, yəni müasir tədris metodlarına yaxşı yiyələnən fənlərarası mütəxəssis olmalıdır.

Master-klass və vorkşop forması nəinki müxtəlif universitetlər, hətta eyni təhsil təşkilatı çərçivəsində müəllimlər arasında təcrübə mübadiləsini təşkil etməyə imkan verir.

Ədəbiyyat

1. Бобряшова, О.В. Мастер класс и творческая мастерская как педагогические технологии обучения будущих дизайнеров [Текст] О.В. Бобряшова // Вестник ОГУ. - 2011. - № 11 (130). - С. 169-175.
2. Боровиков, Л. Что такое Мастер-класс // Электронный ресурс: <http://www.openclass.ru/node/51797>
3. Морева Н.А. Технологии профессионального образования. М.: Академия, 2005.
4. Пикова С. В. Что такое воркшоп? [Электронный ресурс]. URL: <http://lifemarketing.ru/2013/na-polzu-biznesu/>
5. Реутова, Е.А. Применение активных и интерактивных методов обучения в образовательном пространстве вуза [Текст] / Е.А. Реутова. - Новосибирск: Изд-во НГАУ, 2012. - 58 с.
6. Русских Г. А. Мастер-класс — технология подготовки учителя к творческой профессиональной деятельности // Методист. 2002. № 1. с. 34–40.
7. Селевко Г. К. Альтернативные педагогические технологии. М.: НИИ школьных технологий, 2005. 224 с.
8. <https://reklamasite.ru/chto-takoe-vorkshop-gde-kogda-i-zachem-provodyatsya-tipy-i-primery-kak-organizovat-i-provesti-vorkshop/>